

НАЦІОНАЛЬНИЙ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПІК
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ УКРАЇНИ, м. КИЇВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ
ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН імені О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ "ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ" імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗАПОВІДНИК "ПЕРЕЯСЛАВ"
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УНІВЕРСИТЕТУ ГУМАНІТАРНИХ І ПРИРОДНИЧИХ НАУК
імені ЯНА ДЛУГОША В ЧЕНСТОХОВІ
ЛАБОРАТОРІЯ ГУМАНІТАРНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ СТУДІЙ
УНІВЕРСИТЕТУ ім. АДАМА МІЦКЕВИЧА В ПОЗНАНІ
ТОВАРИСТВО ДОСЛІДНИКІВ ХРИСТІЯНСЬКИХ СТАРОЖИТНОСТЕЙ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

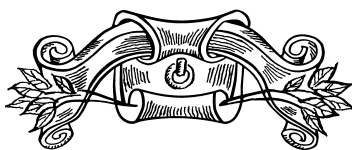
Церква - наука - суспільство: питання взаємодії

*Присвячується пам'яті київського митрополита
Євгенія (Болховітінова)*

Матеріали Сімнадцятої Міжнародної наукової конференції
(28 травня – 1 червня 2019 р.)

КИЇВ – 2019

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- Рудник Олександр Володимирович**, в.о. генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника – **голова**
- Пивоваров Сергій Володимирович**, доктор історичних наук, професор, заступник генерального директора з наукової роботи НКПІКЗ – **співголова**
- Музичук Ольга Володимирівна**, директор Центрального державного історичного архіву України, м. Київ – **співголова**
- Коваленко Олександр Борисович**, кандидат історичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного педагогічного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка – **співголова**
- Титова Олена Миколаївна**, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України, директор Центру пам’яткознавства НАН України та УТОПІК – **співголова**
- Моця Олександр Петрович**, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділом давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України
- Ластовський Валерій Васильович**, доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв
- Димчик Рафал**, доктор габлітований, Університет ім. Адама Міцкевича в Познані
- Колибенко Олександр Володимирович**, кандидат історичних наук, заступник генерального директора Національного історико-етнографічного заповідника “Переяслав” з наукової роботи
- Івакін Всеволод Глібович**, кандидат історичних наук, в.о. завідувача відділу археології Києва Інституту археології НАН України
- Моравець Норберт**, доктор, Університет гуманітарних і природничих наук ім. Яна Длугоша в Ченстохові
- Студницька-Мар’янчик Кароліна**, доктор, Університет гуманітарних і природничих наук ім. Яна Длугоша в Ченстохові
- Черненко Олена Євгенівна**, кандидат історичних наук, доцент, Національний педагогічний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка
- Прокоп’юк Оксана Борисівна**, кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник НКПІКЗ
- Філіпова Ганна Володимирівна**, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник НКПІКЗ
- Яненко Анна Сергіївна**, кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник НКПІКЗ
- Крайній Костянтин Костянтинович**, кандидат історичних наук, начальник науково-дослідного відділу історії та археології НКПІКЗ – **відповідальний секретар**

Рекомендовано до друку Вченою радою НКПІКЗ
Протокол № 4 від 24.04.2019 р.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори

ЗМІСТ

Християнська церква в Європі від Раннього Середньовіччя до Нового часу: інтердисциплінарні дослідження

<i>Борисов Д. В.</i>	Набір співаків до митрополичої хорової капели в другій половині XVIII ст.	7
<i>Воронцова О. А.</i>	Портрети епохи: пластична реконструкція історичних особистостей печерських монахів Києво-Печерської лаври	10
<i>Жиленко І. В.</i>	“Філософи” у Київській державі	13
<i>Корнієнко В. В., Остапчук А. М., Капоріков Д. Л.</i>	Нововідкритий фрагмент фрескового живопису в Софії Київській: реставрація та дослідження (2018–2019 рр.)	20
<i>Литвин Н. М.</i>	Садovina та продукти садівництва в братській трапезі Києво-Печерської лаври XVIII – початку XIX ст. (за матеріалами документів ЦДІАК України)	24
<i>Лопухіна О. В., Пітателева О. В.</i>	Несхожа схожість: грецькі фрески Спаса на Берестові і румунської церкви Плетерешті	31
<i>Нікітенко М. М.</i>	До проблеми впливу традиції ісихазму на Києво-Печерський патерик	34
<i>Оляніна С. В.</i>	Рамкові конструкції українського іконостаса як складна метафора	38
<i>Пивоваров С. В., Ільків М. В., Калініченко В. А.</i>	Залізні звіздиці із середньовічних пам’яток Буковини	41
<i>Ясинецька О. А.</i>	Сакральні пам’ятки XII ст. у Польщі в контексті фундаційної діяльності подружжя польського палатина Петра Власта і київської князівни Марії Святополківни	45
<i>Яшина О. С.</i>	Християнські храми з п’ятигранними апсидами епохи пізнього середньовіччя в басейні ріки Кача (Південно-Західний Крим): опис, датування, збереженість	50

Вклади і вкладники в релігійній культурі ранньомодерної України

<i>Волощенко С. А.</i>	Вкладні записи на рукописних кодексах Єрусалимських уставів XVI–XVII ст.	56
<i>Лопухіна О. В.</i>	Портрети вкладників в інтер’єрах Києво-Печерської лаври: зміна місця і функції протягом XVIII–XIX ст.	60
<i>Прокон’юк О. Б.</i>	Спроба типологізації церковних вкладів за предметом вкладання	64

Християнська церква у XIX – на початку XXI століть

<i>Бардік М. А.</i>	Проблема художньої автентичності в українському храмовому живописі (1840–1867)	68
<i>Бартош А. Є.</i>	Етапи формування архітектурного ансамблю Києво-Печерської лаври за фотодокументами другої половини XIX – початку XX ст. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного	73
<i>Бурега В. В.</i>	Будівельні та реставраційні роботи на території Київської духовної академії та Києво-Братського монастиря у другій половині XIX ст.	77
<i>Веденев Д. В.</i>	Спрямованість діяльності гітлерівських спецслужб в релігійній сфері на окупованій території України	81
<i>Водотика С. Г.</i>	Історія релігії і церкви в Україні: Проблеми взаємодії науки і вищої освіти	86

<i>Заєць О. В.</i>	Бібліотека митрополита Тимофея Щербацького як приклад книжкової культури духовенства XVIII ст.	89
<i>Ластовська О. Л.</i>	Аскольдова могила в щоденниках київського митрополита Серапіона	92
<i>Ластовський В. В.</i>	Ліквідація Виноградського (Ірдинського) монастиря на Смілянщині у 1920-х рр.	94
<i>Львова О. Л.</i>	Ідея Бога у розумінні права	97
<i>Перепелиця А. І.</i>	Новий собор в Чигирині (друга половина XIX – початок XXI ст.)	100
<i>Пітателєва О. В.</i>	Творчість І. С. Їжакевича: до питання зображення святих у розписі лаврської Трапезної	107
<i>Путова Г. В.</i>	Приватні молитовники римо-католиків Києва у XX сторіччі (на прикладі парафії Святого Олександра)	112
<i>Сенченко Н. М.</i>	Церковні пам'ятки як вагомий чинник освітньо-виховної діяльності	116
<i>Чистяков В. Шуміло В.В.</i>	Історичне вивчення постаті митрополита Арсенія Мацієвича (1697–1772) як фактор формування світобачення семінаристів у російських та українських емігрантських осередках XX ст.	120
<i>Яненко А. С.</i>	Історія одного відрядження: листи Бориса Пилипенка до Петра Курінного як джерело з історії формування колекції Всеукраїнського музейного городка	129
<i>Studnicka- Mariańczyk K., Adamus A.</i>	Occupation of the German in Sieradz based on the Chronicle of Sister Paulina Jaskulanka	135

Мазепіана в наукових студіях

Іван Мазепа і його доба в джерелах

<i>Вовк О. Б.</i>	Огляд документів гетьмана Івана Мазепи в фондах і колекціях ЦДІАК України	143
<i>Ковалевська О. О.</i>	Церковна політика Івана Мазепи за актовими джерелами	150
<i>Крайній К. К., Крайня О. О.</i>	Мазепіана: проблеми верифікації	156
<i>Walczak- Mikołajczakowa M., Mikołajczak W. A.</i>	Poglądy religijne hetmana Filipa Orlika (na podstawie “Diariusza podróznego”)	167
<i>Пономарьов О. М.</i>	Зовнішня політика валаського господаря Константина Бринковяну 1692–1700 рр.	172

Дослідження та збереження християнських пам'яток мазепинського бароко: теорія і практика

<i>Адруг А. К.</i>	Про атрибуцію церкви Всіх Святих Києво-Печерської лаври	188
<i>Варивода А. Г.</i>	Гаптарські майстерні Києво-Вознесенського і Глухівського Успенського монастирів початку XVIII ст.: серійне виробництво гаптованих творів	191
<i>Вечерський В. В.</i>	Пам'ятки сакральної архітектури м. Білопілля Сумської області	196
<i>Гавриленко К. С.</i>	Орнаментация тла українських ікон доби “мазепинського” бароко	200
<i>Зайцева В. О.</i>	Троїцька надбрамна церква в кінці XVIII – на початку XX ст.: особливості змін зовнішнього убранства храму	204
<i>Литвиненко Я. В.</i>	Ікони цокольного ряду з іконостасів підземних храмів Ближніх і Дальніх печер Києво-Печерської лаври	209
<i>Люта Т. Ю.</i>	Трапезна церква свв. Бориса і Гліба Києво-Братського монастиря: історія будівництва та функціонування	212

<i>Марголіна І. Є.</i>	Іван Мазепа в історії Києво-Кирилівського Свято-Троїцького монастиря	218
<i>Науменко В. В.</i>	State of Kyiv defensive works of the 18 th – the beginning of the 20 th century in modern city landscape according to photofixation	223
<i>Нікітенко Н. М.</i>	Головні намісні ікони Софії Київської доби Івана Мазепи	225
<i>Рижова О. О., Івакіна І. Ю., Распоїна В. О.</i>	Дослідження техніки і технології групи ікон з Успенського собору	230
<i>Філіпова Г. В.</i>	“Великого угодника Божія Пр. Онуфрія любитель”: гетьман Мазепа та Онуфріївська вежа Києво-Печерської лаври	234

“Дніпровська Русь”: історія та археологія

<i>Моця О. П.</i>	Сакральне і світське в діяльності Володимира Святославича	242
<i>Івакін В. Г., Бобровський Т. А., Зоценко І. В.</i>	Археологічні дослідження на території Національного заповідника “Софія Київська” (2018–2019 рр.)	245
<i>Івакін В. Г., Баранов В. І., Оленич А. М.</i>	Археологічні дослідження Печерського містечка у 2018 р.	247
<i>Івакін В. Г., Баранов В. І., Джзїк Михал, Сорокун А. А.</i>	Результати археологічних досліджень на Пороссі у 2018 р.	249
<i>Івакін В. Г., Зоценко І. В., Оленич А. М., Лавров В. М.</i>	Науково-рятівні археологічні дослідження 2018–2019 рр. на Київському Подолі	252
<i>Івакін В. Г., Зоценко І. В., Осадчий Р. М.</i>	Археологічні розвідки 2018 р. на території Київської області. Пам’яткоохоронний аспект	253
<i>Костенко Н. В.</i>	Внесок Володимира Заболотного-художника у збереження церковних пам’яток архітектури Переяслава	256
<i>Павлик Н. М.</i>	Михайлівська церква в Переяславі: правові колізії культурно-охоронного збереження	260
<i>Павлова В. В., Федорин М. О., Співак О. Б.</i>	“Археологічний портрет стародавнього Києва...” – проект успішної співпраці ДІАЗ “Стародавній Київ” та Інституту археології НАН України	265
<i>Дунайна І. Г., Тетеря С. А.</i>	Музеєфікація культових споруд у Національному історико-етнографічному заповіднику “Переяслав”	267
<i>Тетеря С. А., Костюк Н. В.</i>	Непересічні постаті Переяславщини (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)	273
<i>Чирка Л. Г.</i>	Христос як “символ” істинної людини у філософії Г. Сковороди	278

Церковна археологія Лівобережної України

<i>Бібіков Д. В.</i>	Про поширення обряду кремації на місці на Дніпровському Лівобережжі за давньоруської доби	281
<i>Коваленко О. О.</i>	Церковне будівництво родини Милорадовичів на Чернігівщині	285

<i>Нижник Л. М.</i>	Склад священнослужителів П'ятницької церкви м. Чернігова за кліровими відомостями XIX–XX ст. та реєстраційними картками початку XX ст.	288
<i>Руденок В. Я.</i>	Дитячі поховання в Антонієвих печерах Чернігівського Троїцького Іллінського монастиря. Спроба інтерпретації	293
<i>Токарев С. А.</i>	Вихідці з козацької старшини Ніжинського полку другої половини XVII–XVIII ст. у складі духовенства	296
<i>Травкіна О. І.</i>	“Зерцало от писанія Божественнаго” як літературна пам'ятка на пошану гетьмана Івана Мазепи	299
<i>Черненко О. Є.</i>	Дослідження рову Новгород-Сіверського Спасо-Преображенського монастиря	304
Список скорочень		306

